

Remiss av betänkandet *Modernt dataskydd vid CSN* (SOU 2024:95)

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i SOU 2024:95, "*Modernt dataskydd vid CSN*". Journalistförbundets remissvar begränsas till de delar av betänkandet som handlar om inskränkningar av den grundlagsskyddade offentlighetsprincipen.

Journalistförbundet anser att finns skäl för en upplysningsbestämmelse som påminner om arkivlagens ändamål. Detta för att offentlighetsprincipen ska få det genomslag i praktiken som lagstiftaren avsett med arkivlagens syfte.

Journalistförbundet avstyrker de förslag om ökad sekretess som läggs fram i utredningen. Journalistförbundet avstyrker också de förslag om inskränkt meddelarfrihet som föreslås.

12.3 Befintlig reglering om bevarande och gallring i CSN:s registerförfattningar

I utredningen föreslås att det i den nya studiestödsdatalagen ska införas en generell bestämmelse om att behandling av personuppgifter inte får pågå under längre tid än nödvändigt. Bestämmelsen ska endast begränsa behandling för ändamål inom lagens tillämpningsområde. Utredningen anser samtidigt att det inte finns skäl att i de nya registerförfattningarna införa en upplysningsbestämmelse om fortsatt behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål. Enligt Journalistförbundet finns det en risk att utredningens förslag gör att myndigheten lägger för stor vikt på den gallringsbestämmelse som föreslås och därmed underlåter att tillämpa arkivlagens bestämmelser. Journalistförbundet anser därför att det finns skäl för en upplysningsbestämmelse som påminner om arkivlagens ändamål (se arkivlagen 3 och 10 §§). Detta för att offentlighetsprincipen ska få det genomslag i praktiken som lagstiftaren avsett med arkivlagens syfte.

13 Vissa frågor om offentlighet och sekretess

I utredningen föreslås att sekretess ska gälla hos CSN i stödverksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess ska gälla i ärende om studiestöd även hos andra myndigheter. Förslaget innebär att bestämmelsen fortsatt har ett rakt skaderekvisit. Enligt Journalistförbundet är det viktigt att det finns möjlighet till insyn i CSN:s verksamhet. Den förändring som föreslås av OS 28 kap, 9§, innebär att bestämmelsen får ett mycket mer generellt tillämpningsområde. Som den ser ut idag gäller sekretess i ärende om studiestöd och i ärende hos CSN om körkortslån samt lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Att som utredningen föreslår bredda den till att omfatta all CSN:s stödverksamhet är enligt Journalistförbundet inte proportionellt. Det bör fortsatt finnas en uppräkningslista av vilka ärenden som omfattas. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

I utredningen föreslås vidare att absolut sekretess ska gälla vid dataanalyser och urval i CSN:s stödverksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Absolut sekretess är väldigt ovanligt och ska användas i undantagsfall. Enligt Journalistförbundet finns det ett stort allmänintresse av att kunna granska den verksamhet som CSN bedriver i form av dataanalyser och urval. Det måste gå att granska metod och arbetssätt för att kunna svara upp till allmänhetens intresse av kontroll av myndigheten, men även enskilda vars data ingår i dessa analyser kan ha ett intresse av insyn i verksamheten. Mot den bakgrunden anser Journalistförbundet inte att absolut sekretess ska gälla och Journalistförbundet avstyrker därmed förslaget.

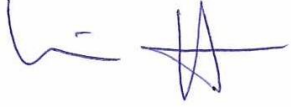
Utredningen föreslår också att meddelarfriheten ska inskränkas avseende dess uppgifter. Utredningen beskriver hur detta ska tillämpas i praktiken på följande sätt:

”Vidare kommer tjänstemän vid myndigheten inte att vara förhindrade att informera om missförhållanden vid dataanalyser och urval, t.ex. misstankar om att urval görs på grundval av etnicitet på ett sätt som inte är tillåtet. Det förhållandet att tystnadsplikten ges företräde framför meddelarfriheten hindrar endast myndighetens anställda från att lämna uppgifter om enskilda. Det innebär att en anställd inte skulle få lämna uppgifter om vilka enskilda som omfattas av en urvalsträff eller liknande även detta avstyrker Journalistförbundet.”¹

Det är enligt Journalistförbundet positivt att utredningen har beaktat behovet av att kunna slå larm om missförhållanden till media. Enligt Journalistförbundet speglar dock inte utredningens resonemang hur bestämmelser om inskränkt meddelarfrihet tillämpas i praktiken. Journalistförbundets erfarenhet är att tjänstemän i de fall det finns denna typ av bestämmelse inte pratar med media alls av risk för repressalier. Enligt Journalistförbundet kommer den inskränkning av meddelarfriheten som föreslås leda

¹ Se SOU 2024:95, sid 403.

till att anställda på CSN inte kommer väga vända sig till media när det finns misstankar om missförhållanden vid dataanalyser och urval. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet utredningens förslag.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'U' followed by a series of loops and a horizontal line.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet